

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant
p/a Omgevingsdienst Brabant Noord
Postbus 88
5430 AB Cuijk

Datum: 3 augustus 2020

Betreft: Zienswijze ontwerpbeschikking Wet Natuurbescherming, Brabant Water NV,
drinkwaterproductielocatie Gilzerbaan, Gilzerbaan 425, 5032 VD te Tilburg, Z/100907

Geacht College,

Met deze brief maken Brabants Landschap en de Brabantse Milieufederatie (BMF) gebruik van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen ten aanzien van de door u verleende ontwerpbeschikking Wet Natuurbescherming. Het betreft de feitelijke toename van de huidige onttrekkingshoeveelheid van 14,7 miljoen m³ per jaar naar 18 miljoen m³ per jaar, op de drinkwaterproductielocatie Gilzerbaan aan de Gilzerbaan 425, 5032 VD te Tilburg. Uw kenmerk van deze procedure is Z/100907.

In deze zienswijze zullen wij na een algemene reactie meer specifiek ingaan op drie punten.

Algemeen

Er is reeds lang aandacht voor de relatie tussen grondwateronttrekking en de natuurwaarden op en om de Regte Heide. Dit is mede het gevolg van de status als Natura2000-gebied, die dit gebied heeft vanwege de belangrijke natuurwaarden die aanwezig zijn. Het gebied staat onder druk als gevolg van onder andere verdroging en hoge stikstofdepositie en voor enkele habitattypen is de trend negatief (Natura2000-beheerplan (2017); PAS-analyse Herstelstrategieën (2015)). Hoewel met natuurontwikkeling en gerichte herstelmaatregelen veel positieve effecten zijn bereikt, gaan kenmerkende soorten als de wulp en het gentiaanblauwtje helaas nog in aantal achteruit. De extreme weersomstandigheden van de laatste jaren versterken de zorg over het duurzame behoud van de natuurwaarden. In deze situatie kijken wij daarom ook kritisch naar belangrijke ontwikkelingen die een mogelijk negatief effect hebben op de in het gebied aanwezige waarden.

Relatie met provinciale Visie Klimaatadaptatie en Beleidsregel Grondwater

Deze ontwerpbeschikking heeft betrekking op een specifieke locatie, maar kan daarbij niet los worden gezien van de bredere discussie over duurzaam grondwaterbeheer. Binnen het Breed Bestuurlijk Grondwater Overleg (BBGO) werken we gezamenlijk aan een klimaatbestendig en robuust watersysteem. De Provincie heeft haar aanpak uitgewerkt in de Visie Klimaatadaptatie, inclusief de bestuursopdracht 'stoppen van de verdroging met een water-robuste inrichting van Brabant' (GS april 2020, PS 19 juni 2020). In deze visie is te lezen (blz. 9) dat: *“zowel in het oppervlaktewater als in het grondwater zien we dat de hoeveelheden en voorraden afnemen. Op korte termijn is er veel fluctuatie maar op de langere termijn is de trend dat er een structureel tekort is”*. Dit is vertaald in de oplegnotitie Redeneerlijn BBGO 1 juli 2020, die door de stuurgroep BBGO is goedgekeurd: *“Principe 1: Er wordt aan het oppervlaktewater, ondiepe en diepe grondwater niet meer onttrokken dan er ook is aangevuld. Omdat er op dit moment dalende trends zijn, betekent dat dat er meer moet worden aangevuld dan onttrokken, tot de gewenste klimaatbestendige grondwaterstand is bereikt.”*

Daarnaast geeft artikel 2f. van uw Beleidsregel Grondwater aan dat de totale vergunde onttrekking in Noord-Brabant voor de openbare drinkwatervoorziening en industrie maximaal 250 miljoen m³ per jaar zal bedragen. Uit het proces rondom de uitbreidingsaanvraag van Refresco, waarin de BMF actief betrokken is, blijkt dat op dit moment in Brabant voor totaal 300 miljoen m³/jaar aan onttrekkingen zijn vergund. Door de Provincie is daarbij aangegeven dat op dit moment met diverse vergunninghouders wordt gesproken om vrijwillig afstand te doen van hun rechten, waarbij het zal gaan om het intrekken van niet in gebruik zijnde vergunningsruimte. Naar verwachting van de Provincie levert dit vanaf 2020 zo'n 8 miljoen m³ vermindering van vergunde onttrekkingsruimte op. Deze inspanning zal, met het opvullen van de vergunde onttrekkingsruimte op de locatie Gilzerbaan, voor bijna 50% teniet worden gedaan. Daarnaast loopt ook de voorbereiding voor het proces voor het benutten van vergunningsruimte van Brabant Water in West Brabant. Aan het beleid om maximaal 250 miljoen m³/jaar te vergunnen wordt dus door de Provincie op deze wijze niet voldaan.

In de overwegingen bij de voorliggende ontwerpbeschikking zien we bovengenoemde punten helaas niet terug. Het proces dat leidt tot een nieuwe of verruimde vergunning zou naar onze overtuiging juist aanleiding kunnen zijn om aan de onttrekker een concrete prestatie te vragen ten aanzien van besparing van water, inspanning op het (laten) vasthouden van water (neerslag) in de omgeving en/of het inleveren van onbenutte vergunningruimte op andere onttrekkingslocaties (bijvoorbeeld locatie Gilze).

Inzet op hydrologische herstelmaatregelen

Het laten toenemen van de grondwateronttrekking is in het Natura2000-beheerplan (januari 2017) reeds besproken. Hierbij is beschreven dat *“Voor de groei van de onttrekking Gilzerbaan tot 18 miljoen kubieke meter per jaar is met de huidige gegevens pas zekerheid dat er geen (significante) effecten kunnen optreden als het totale maatregelenpakket is uitgevoerd.”*. Het maatregelenpakket dat hier wordt aangehaald bestaat uit diverse maatregelen die de hydrologische situatie van het gebied sterk verbeteren.

Het verbaast ons dat in de ontwerpbeschikking wordt gesteld dat ook zonder aanvullende maatregelen te nemen significante effecten zijn uit te sluiten. Weliswaar is er de laatste jaren aanvullend onderzoek beschikbaar gekomen, maar in het bij de beschikking gevoegde monitoringsplan wordt blijk gegeven van onzekerheden: *“...niet mogelijk om de exacte ecologische en hydrologische effecten bij toename van de grondwateronttrekking te voorspellen”*.

Hoewel er de afgelopen jaren door gericht onderzoek sprake is geweest van een zeer waardevolle kennisontwikkeling met betrekking tot de Regte Heide, blijft er sprake van onzekerheden ten aanzien van de gevolgen voor de natuurwaarden. Wij onderkennen dat het waarschijnlijk nooit mogelijk zal zijn deze voor 100% weg te nemen in een situatie als deze. Echter, wij begrijpen niet waarom de borging die in het Natura2000-beheerplan juist daarvoor is vastgelegd, nu niet wordt toegepast. Het nemen van maatregelen die volgens experts onmiskenbaar bijdragen aan het aanzienlijk vergroten van de robuustheid van het systeem, kan de aanwezige onzekerheid wegnemen.

Uit de mondelinge toelichting die wij hebben gekregen vanuit de Provincie en BrabantWater, begrijpen wij dat het evengoed de bedoeling is de komende jaren een impuls te geven aan het hydrologisch herstel. Gelet op de bovenstaande overweging stellen wij voor het volledige in het beheerplan genoemde maatregelenpakket daarvoor als uitgangspunt te nemen en hierover met alle relevante gebiedspartijen uitvoeringsafspraken te maken met een concrete resultaatverplichting. Wij zien nadrukkelijk mogelijkheden hierbij andere doelen te betrekken, zoals klimaatadaptatie en een meer natuurinclusieve landbouw in de schil rondom het gebied.

Monitoring en effectbeoordeling

Er wordt geïnvesteerd in onderzoek en een monitoringsplan om bij aantoonbare effecten door uitbreiding van de winning eventueel het 'hand aan de kraan-principe' te kunnen toepassen. Wij constateren dat er een gedegen onderzoeks- en monitoringsplan is opgesteld, waarmee de komende jaren verdere kennisontwikkeling zal plaatsvinden.

In de ontwerpbeschikking is het 'hand aan de kraan-principe' vertaald naar het opstellen van een advies van de begeleidingsgroep, indien uit de evaluatie na 5 of 10 jaar blijkt dat de uitbreiding van de winning bijdraagt aan de verslechtering van de kwaliteit van het Natura2000-gebied.

Ook in de andere monitoringsjaren kan op basis van de gegevens in de jaarlijkse rapportage mogelijk worden geconstateerd dat er sprake is van verslechtering. Wij stellen voor ook hiervoor de mogelijkheid op te nemen dat ook in die gevallen de begeleidingsgroep advies kan uitbrengen.

Gelet op de voor het Natura2000-gebied (deels) geformuleerde verbeterdoelstellingen zal in de evaluaties niet alleen moeten worden gefocust op 'verslechtering van de kwaliteit van het Natura2000-gebied', maar daarnaast ook op de mogelijkheid de instandhoudingsdoelstellingen die juist 'verbetering van kwaliteit' voorschrijven, te behalen.

Zoals eerder aangehaald is er in de afgelopen jaren al belangrijk onderzoek uitgevoerd naar de ecohydrologie van de Regte Heide (o.a. KWR 2016, 2020). Hieruit is onder andere naar voren gekomen dat het complex is om het functioneren van de verschillende (grond)water afhankelijke natuurtypen te relateren aan de hydrologische omstandigheden. Deze complexiteit wordt terecht ook benoemd in het monitoringsplan. In dit systeem zijn er tal van variabelen die bepalen hoe de ecologische situatie zich ontwikkelt; naast hydrologie zijn dat onder andere bodem, klimaat, stikstofdepositie, natuurbeheer, etc. Daarbij reageert met name de ontwikkeling van de vegetatie vaak vertraagd op abiotische veranderingen. Wij vragen ons af of de wijze waarop het 'hand aan de kraan-principe' nu geformuleerd is, zal leiden tot een goede borging. Daarom willen wij voorstellen dat de begeleidingsgroep aan het begin van het proces (eerste jaar) nader uitwerkt welke (hydrologische en/of ecologische effecten) mogelijk kunnen optreden en wanneer deze aanleiding vormen tot advisering over aanvullende maatregelen.

Het monitoringsplan stelt dat de 0-meting bij voorkeur 1 volledig jaar duurt. Om de jaarrond effecten goed te kunnen monitoren, is dit naar onze mening een vereiste. Onderdeel van het onderzoeks- en monitoringsproces moet daarnaast tevens zijn om tijdig afspraken te maken over mogelijke voortzetting van de monitoring na de 10 jaar.

Afsluitend

Als het College besluit tot verruiming van de daadwerkelijke onttrekking, zonder concreet zicht op herstelmaatregelen om de waterhuishouding en natuurkwaliteit te verbeteren, neemt zij het risico dat er op de langere termijn onherstelbare schade optreedt. Met deze zienswijze hebben we onze zorgen geuit en concrete suggesties willen doen om deze ontwikkelingen meer in balans en samenhang te laten plaatsvinden. Wij zijn vanzelfsprekend bereid om hierover verder mee te blijven denken en werken met alle in het gebied betrokken partijen.

Met vriendelijke groet,
Mede namens de Brabantse Milieufederatie,

Ing J. Baan
directeur Brabants Landschap